

TÜRKİYE AVRUPA'DAKİ EN PAHALI DOĞALGAZI MI KULLANIYOR?

Oğuzhan Akyener

Doğalgaz tüketimimizin arttığı, bu artışa da özellikle bireysel kullanıcıların (ısıtma amacıyla) sebep olduğu kış günlerinde doğalgaz fiyatları neredeyse herkesin ilgisini çeken bir boyuta taşınır. Bu sebeple son günlerde “ülkemiz en pahalı doğalgazı kullanıyormuş” gibi söylemler fazlasıyla gündem oluşturmaya başlar.

Peki, bu minvaldeki söylemler ne kadar gerçekçidir?

Aslında ülkeler arasında doğalgaz fiyatları nezdinde bir kıyaslama yapabilmek için birçok farklı kritere ve güncel veriye vakıf olunması gerekir. Zaman dilimi ya da niteliği belirsiz ve kıyasa uygun olmayan rakamlarla karşılaştırmalar yapmak hiç de yerinde olmayacaktır.

Şöyle ki, inceleme yapılabilecek bir ülke için;

- uzun vadeli kontratlı satış fiyatları belli dönemler dahilinde,
- spot piyasaya sürülen mikro veya orta ölçekli LNG yada boru hattı satışları ise anlık olarak değişmekte,
- bu değişimlere ek olarak da, vergiler, nakliye vb. maliyet kalemleri, talep oranları ve abonelik türlerine göre de aylık olarak ülke içindeki dağıtıcı firmaların uyguladığı tarifeler farklılık göstermektedir.

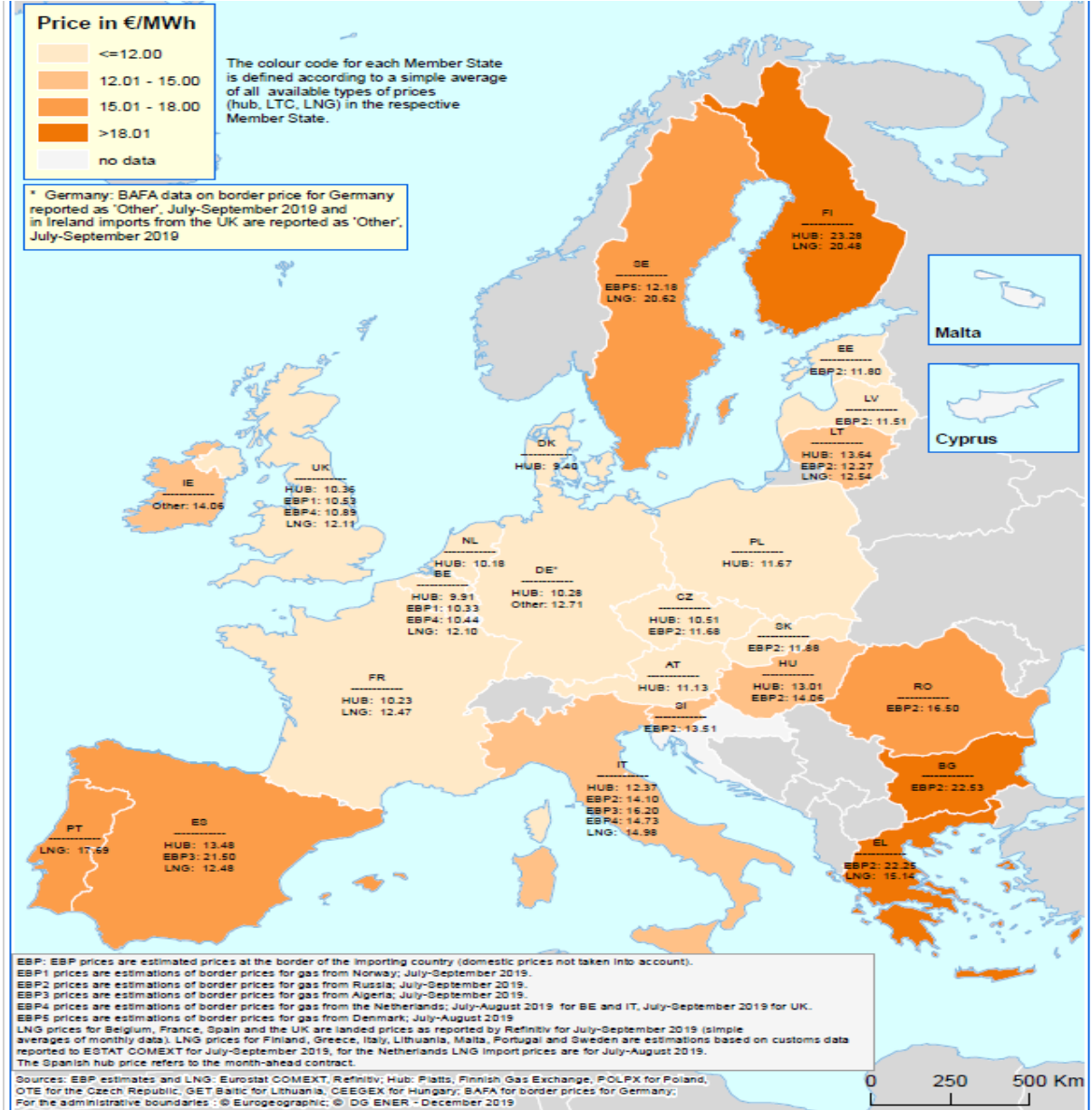
Örnek vermek gerekirse; İstanbul (İGDAŞ) ve Ankara (Başkent Gaz)'daki Ocak 2020'de benzer kategorilerdeki ortalama gaz satış rakamları (az da olsa) farklılık gösterecektir. O halde yapılacak yorumlarda bu gibi detayların da eklenmesi gerekmektedir.

Şimdi Türkiye'deki gaz fiyatlarını Avrupa ile kıyaslayacak olursak;

- Öncelikle belirtilmelidir ki, AB dâhilindeki her ülkede birim gaz fiyatları farklılık göstermektedir.
- Her ülke için ayrı ayrı çalışma yaparak en güncel rakamlara ulaşmak hem yorucu hem de yerine göre maliyetlidir.
- Kıyaslama yapılacak evre dâhilinde de, AB nezdinde erişilebilen en son rapor 2019 yılı 3. Çeyreğini kapsamaktadır.
- O halde bu minvalde bir karşılaştırma yapılması gerekmektedir.

- Bunun yanı sıra, ilgili satıcı firmalar, satış anlaşmalarına “ticari gizlilik” şerhi koymuşlar ise, ilgili ülkelerin satın aldıkları gaz fiyatlarına net olarak erişmek mümkün olmayacaktır. İkili ilişkiler ile bu veriler elde edilse dahi, bu bilgilerin ifşası etik değildir.

Bu hususlar göz önünde bulundurularak, AB tarafından hazırlanan “Quarterly Report: Energy on European Gas Markets / Market Observatory for Energy Volume 13: (issue 3, third quarter of 2019)” isimli resmi rapordan alınan aşağıdaki harita incelendiğinde:

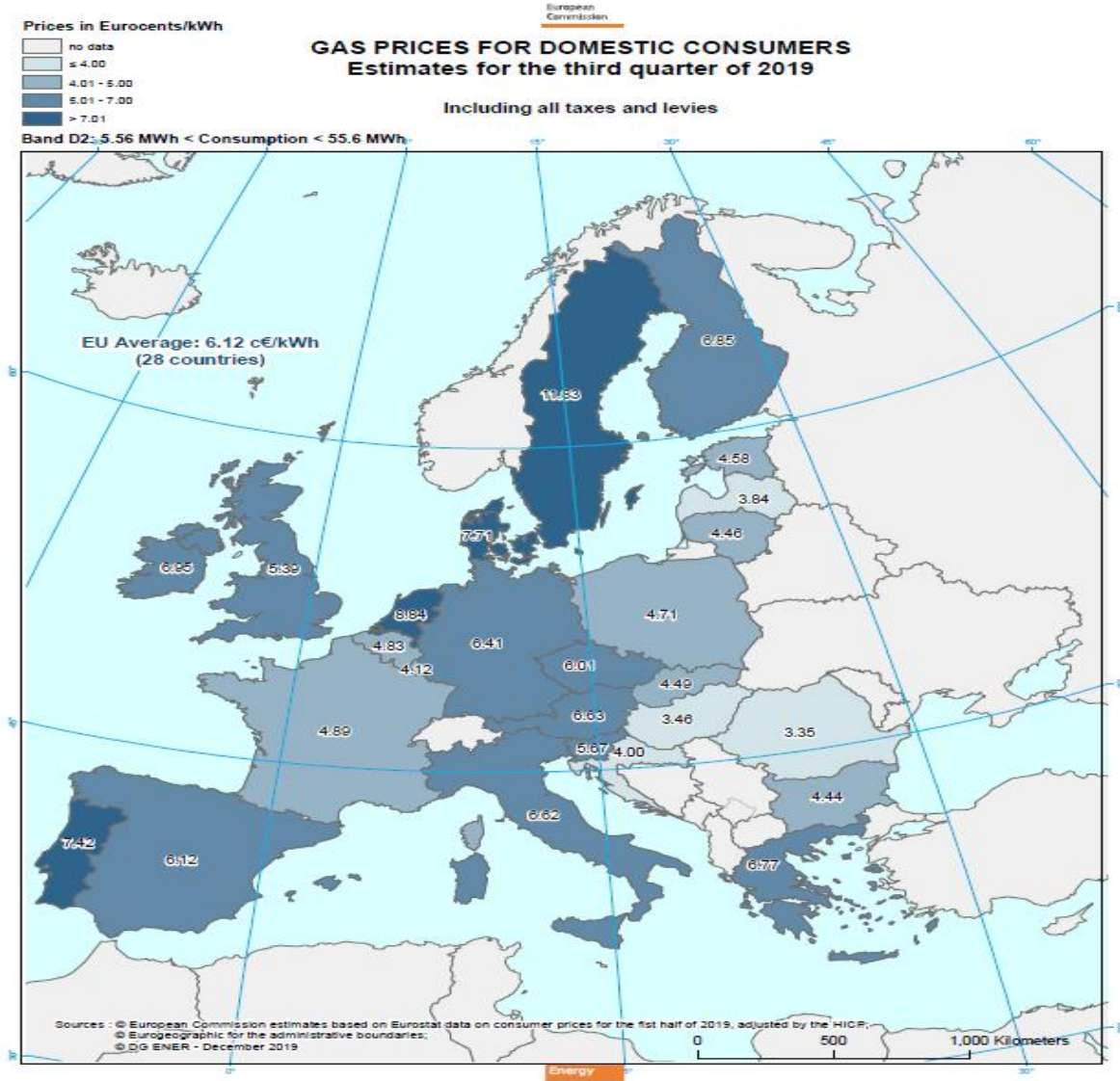

Harita 1: AB Ülkelerindeki 2019 3. Çeyrek Dahilinde Farklı Koşullardaki Gaz Tedarik Fiyatları (Kaynak: Quarterly Report: Energy on European Gas Markets / Market Observatory for Energy Volume 13: (issue 3, third quarter of 2019))

- Her ülke için farklı fiyatlar dikkat çekmektedir. Hub fiyat mekanizması güçlü, LNG tedarik kabiliyeti gelişmiş ve spot kaynak çeşitliliği zengin olan (haliyle daha büyük hacimli piyasalara sahip olan) ülkelerde birim fiyatlar daha düşüktür.
- Kontratlı satış fiyatları piyasa fiyatlarının ve LNG satış rakamlarının üzerindedir.
- Stok kapasitelerinin de fiyatlar üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Öncelikle ifade edilmelidir ki; bu tablo ile Türkiye'deki ilgili döneme ait verilerin kıyaslanması mümkün değildir. Çünkü Türkiye'de hub fiyat sistemi bulunmamaktadır. Ayrıca Türkiye'nin ihraç ettiği gaz hacimlerinin çok önemli bir bölümünü "fiyatları gizli olan" uzun dönemli kontratlı satışlar oluşturmaktadır.

O halde kıyaslama yapabilmek için daha farklı bir veriye ihtiyaç duyulacaktır.

Harita 2: AB Ülkelerindeki 2019 3. Çeyrek Dâhilinde Ortalama Serbest Tüketici Dağıtım Fiyatları (Kaynak: Quarterly Report: Energy on European Gas Markets / Market Observatory for Energy Volume 13: (issue 3, third quarter of 2019))

2 numaralı haritada ise AB'ndeki konut kullanımı dâhilindeki ortalama gaz satış fiyatları gösterilmiştir. İşte Türkiye'nin bu kapsamdaki ortalama verilerine ilgili dağıtım şirketlerinin veya EPIAŞ'ın web sitelerinden erişilebilecektir.

Bu haritadan da anlaşılacağı üzere, AB serbest tüketici gaz fiyatı tarifesi ortalama 6 cent Euro/kwh'tir.

Aynı dönem Türkiye'de kullanıcılara arz edilen rakamlar ise:

- İGDAŞ rakamları baz alınır, Eylül 2019 serbest tüketici satış bedeli ortalama: 0,15338637 TL/kwh'tir.

1 Euro ortalama 6,5 TL olarak kabul edilirse; bu rakam 2,36 cent Euro/kwh olacaktır.

Bu rakam haritadan da görüleceği üzere, bütün AB ülkelerinden daha aşağıdadır.

Bu durumda ortaya atılan bazı iddiaları yorumlar isek:

- "Avrupa piyasalarında bin metreküp doğalgazın fiyatı ortalama olarak 110-120 dolar seviyelerinde seyrederken Türkiye'ye gelen gazın fiyatı 250-280 dolar seviyelerinde." ifadesi tutarlı değildir. Çünkü Avrupa'da gaz fiyatları değişiklik göstermekle birlikte, 110 – 120 \$/1000m³'lük fiyat bandı belli dönemlerde bazı spot piyasalardaki (uzun dönem kontrat olmayan) tedarikçiler için geçerlidir. Bu rakamların yanı sıra, 2019 yılının ilk 3 çeyreğinde Rus gazı kontratlı boru hattı satış fiyatları ortalama 230 \$/1000 m³'tür. Dolayısı ile burada AB için iddia edilen rakamlar nihai kullanıcılara arz edilen fiyatlar değildir. Fakat Türkiye için ifade edilen 250 \$/1000 m³ bandı ise Türkiye'deki nihai kullanıcılara arz edilen (konut tipi - serbest tüketicilere) ortalama gaz fiyatıdır. Yani iki fiyatın kıyaslanması kesinlikle mantıklı değildir.
- Bu kapsamda Türkiye'de halka Avrupa'ya kıyasla iki kat daha pahalı gaz verildiği iddiası da kesinlikle doğru değildir. Hatta işin doğrusu, Türkiye'de halkın AB'ye kıyasla en ucuz gazı kullandığıdır!
- Son olarak, Türk Akımı projesi, Rusya ile mevcut kontratlardaki gaz satış fiyatları üzerinde bir değişiklik doğurmamıştır. Rusya sadece eski hatlar üzerinden sağladığı gaz hacminin bir bölümünü Türk Akımı üzerinden sevk edecektir. İlgili kontratlardaki fiyatlar, petrol fiyatlarına da bağlı olarak, belli dönemlerde güncellenmektedir. Bunun yanı sıra, ilgili kontrat süresi dolduktan sonra, olası yeni anlaşmalarda koşullar değişebilecektir.

Sonuç olarak, yapılan yorum ve analizlerde bilimsel yaklaşım çok önemlidir. Öte yandan, Hub fiyat mekanizmasına geçilmesi, belki AB ile daha entegre bir gaz ticaret modeli kurgulanması, depolama kapasitesinin artırılması ve LNG ticaret kapasitesinin genişletilmesi gibi hamleler ile orta vadede Türkiye'nin eli daha da güçlenebilecektir.